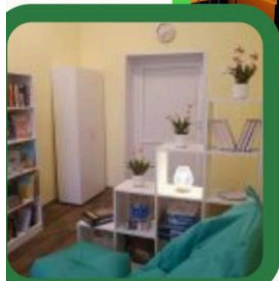

ВІДДІЛ ОСВІТИ ДОНЕЦЬКОЇ СЕЛИЩНОЇ РАДИ
ІЗЮМСЬКОГО РАЙОНУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ
АНДРІЇВСЬКИЙ ЛІЦЕЙ №1 ДОНЕЦЬКОЇ
СЕЛИЩНОЇ РАДИ ІЗЮМСЬКОГО РАЙОНУ
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Матеріали Андріївського ліцею №1 до конкурсу «Школа, безпека, здоров'я, безбар'єрність»

с-ще Андріївка
2025

ЗМІСТ

ВСТУП	2
ОСНОВНА ЧАСТИНА	4
РОЗДІЛ 1. ДОСВІД РОБОТИ ПО ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ	7
1.1. Матеріально-технічна база та змістове наповнення освітнього середовища закладу освіти.....	7
1.2. Організація та підтримка освітнього середовища в закладі освіти.....	10
1.3. Забезпечення дітей з особливими освітніми потребами засобами корекції та приклади використання в закладі освіти.....	13
1.4. Наповненість та підтримка вебсайту закладу освіти.....	21
1.5. Взаємодія та командна робота між учасниками освітнього процесу.....	23
ВИСНОВКИ	26
ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА	29

ВСТУП

Сучасний освітній простір України характеризується пріоритетом інклюзивного підходу, що передбачає створення рівних можливостей для всіх здобувачів освіти, незалежно від їхніх індивідуальних особливостей. «...«Дитиноцентризм» — система освіти, в якій домінують інтереси дитини, задоволення її освітніх потреб. Цей принцип визначає цілі й концепцію інклюзивної освіти, освітньої системи, що реалізує одну з головних демократичних ідей — рівність прав людей на здобуття освіти» [1]. Збільшення кількості дітей з особливими освітніми потребами (ООП) у загальноосвітніх закладах вимагає від педагогічної спільноти розробки та впровадження ефективних механізмів підтримки та супроводу таких учнів. Андріївський ліцей №1, усвідомлюючи важливість забезпечення якісної та доступної освіти, розпочав цілеспрямовану роботу з реалізації інклюзивної освіти ще у 2018–2019 навчальному році. Відкриття першого інклюзивного класу для учениці з розладами аутистичного спектру стало визначним кроком до створення комфортного, доброзичливого та підтримувального освітнього середовища, яке враховує потреби кожної дитини та сприяє її всебічному розвитку.

Метою даного досвіду є розкриття ефективних шляхів та методів організації інклюзивного навчання в Андріївському ліцеї №1 для забезпечення повноцінного розвитку, соціалізації та успішної інтеграції дітей з особливими освітніми потребами в освітній процес.

Для досягнення поставленої мети було визначено наступні завдання:

- описати особливості матеріально-технічної бази та змістового наповнення освітнього середовища ліцею, що сприяє інклюзивному навчанню;
- проаналізувати інноваційні підходи та навчально-методичну базу, що використовуються для організації та підтримки освітнього середовища;
- розкрити механізми забезпечення дітей з особливими освітніми потребами засобами корекції та приклади їх використання;
- охарактеризувати наповненість та підтримку вебсайту закладу освіти як інструменту інформаційної відкритості та комунікації;

- висвітлити ефективність взаємодії та командної роботи між усіма учасниками освітнього процесу в ліцеї.

Об'єктом досвіду є процес організації інклюзивного навчання в загальноосвітньому закладі.

Предметом досвіду є сукупність педагогічних умов, методів та форм роботи, що забезпечують ефективну інтеграцію та успішне навчання дітей з особливими освітніми потребами в Андріївському ліцеї №1.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Інклюзія — це не просто сучасний підхід до освіти, а запорука успішного майбутнього кожної дитини. Вона починається з важливого першого кроку — створення рівних можливостей для старту в навчальному процесі. Саме з цього і розпочалася цілеспрямована робота в Андріївському ліцеї №1 ще у 2018–2019 навчальному році.

Перший крок: відкриття першого інклюзивного класу для учениці з розладами аутистичного спектру у 1-А класі під керівництвом класного керівника Пивоварової З.М., асистент вчителя Лисенко С.О.. У 2019/2020 навчальному році відкрито ще один інклюзивний клас для учня із затримкою психо-мовленнєвого розладу у 2-Б класі, класний керівник Бутко О.С., асистент вчителя Лисенко С.О.. У 2020/2021 навчальному році відкрито два інклюзивних класа для учня з порушеннями опорно рухового апарату у 1-А класі, класний керівник Сляднева О.В., асистент Імранова І.С. та учня 3-А класа із затримкою психо-мовленнєвого розвитку. У 2021/2022 навчальному році відкрито вже чотири інклюзивних класа у 4-А класі класний керівник Пивоварова З.М., асистент Лисенко С.О., 2-А класі, класний керівник Сляднева О.В., асистент Шевченко З.В., 1-Б класі класний керівник Кришня О.М., асистент Островець Т.А., 3-А класі класний керівник Обух А.В., асистент Саєнко К.В.. У 2022/2023 був закритий один інклюзивний клас та продовжили роботу інклюзивні класи у 2-Б, 3-А, 4-А класах. У 2023/2024 навчальному році відкрито інклюзивний клас у 1-А для учениці із затримкою психо-мовленнєвого розвитку класний керівник Обух А.В., асистент Саєнко К.В., у 3-Б класі для учениці з інтелектуальними порушеннями класний керівник Кришня О.М., асистент Роленко В.Б., у 4-А класі для учня з порушеннями опорно рухового апарату класний керівник Сляднева О.В., асистент Шевченко З.В., у 4-Б класі для учениці з інтелектуальними труднощами класний керівник Вовк Н.В., асистент Мовчан А.В.. У 2024/2025 продовжують роботу три інклюзивних класа у 2-А, 4-Б та 5-Б класах.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 15.09.2021 №957 (із змінами від 26.04.2022 №483), а також згідно з висновками комунальної

установи «Інклюзивно-ресурсний центр», листа МОН від 03.09.2024 №6/679-24 «Про організацію освітнього процесу дітей з особливими освітніми потребами у 2024/2025 навчальному році» та заява батьків, у ліцеї було видано наказ від 28.08.2024 №124-ОД «Про створення класів з інклюзивною формою навчання та організацію в них навчально-виховного процесу».

Організація інклюзивного навчання в Андріївському ліцеї №1 ґрунтується на засадах чинного законодавства України, що забезпечує рівні права та можливості для здобуття освіти дітьми з особливими освітніми потребами. Ця [нормативно-правова база](#) [2] створює правові рамки для інтеграції таких учнів у загальноосвітній простір та гарантує надання їм необхідної підтримки. Основними з них є:

1. Конституція України. Стаття 3.
2. Закон України «Про освіту». Стаття 3.
3. Закон України «Про середню освіту».
4. Закон України «Про охорону дитинства». Стаття 26.
5. Закон України «Про дошкільну освіту».
6. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні».
7. Указ Президента України від 2020 р. «Про забезпечення створення безбар'єрного простору в Україні».
8. Постанова КМУ від 15.09.2021 №957 «Про затвердження порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти» зі змінами від 30.08.2022 № 979.
9. Розпорядження КМУ від 07.06.2024 р. № 527-р «Про схвалення Національної стратегії розвитку інклюзивного навчання на період до 2029 року».
10. Наказ МОН від 08.06.2018 №609 «Про затвердження примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти».

11. Лист МОН України №1/13519-24 від 30.07.2024 «Про методичні рекомендації з оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами».

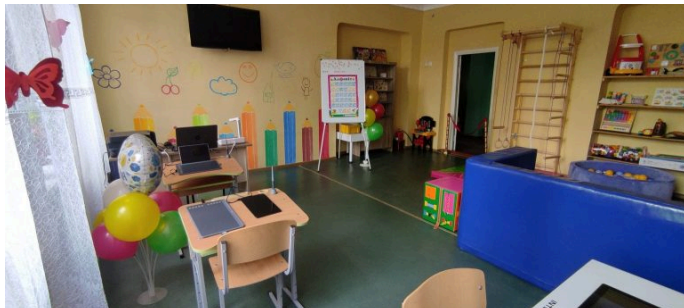
12. Наказ МОН №414 від 23 квітня 2018 року «Про типовий перелік допоміжних засобів для навчання (спеціальних засобів корекції психофізичного розвитку) осіб з особливими освітніми потребами, які навчаються в закладах освіти».

13. Лист МОН № 6/679-24 від 03.09.2024 р. «Про організацію освітнього процесу осіб з особливими освітніми потребами у 2024/2025 навчальному році».

Ці нормативно-правові документи формують міцну основу для ефективної організації інклюзивного навчання в ліцеї, забезпечуючи право кожної дитини на якісну освіту та всебічний розвиток у сприятливому та підтримувальному середовищі.

РОЗДІЛ 1. ДОСВІД РОБОТИ ПО ОРГАНІЗАЦІЇ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

1.1. Матеріально-технічна база та змістове наповнення освітнього середовища закладу освіти

Для створення належних умов для навчання дітей з ООП потрібна матеріально-технічна база [3] та змістове наповнення закладу освіти. Тому було обладнано ресурсну

кімнату, що відповідає принципам доступності та універсального дизайну (Фото 1). У структурі кімнати передбачено кілька функціональних зон: зона групової роботи та зустрічей, зона фізичного та психологічного розвантаження, зона індивідуальної роботи та творчості, побутово-практична зона, а також робоче місце педагога.

Особливо улюбленою серед дітей є зона фізичного та психологічного розвантаження. Тут облаштовано релакс-зону з басейном із кольоровими кульками, яка допомагає зменшити емоційне напруження. Для сенсорного розвитку та зняття стресу передбачена пісочна терапія з підсвічуванням. Доповнює цю зону обладнання, що сприяє фізичному розвитку та активній грі: спортивний куточок з мотузковим набором із сосни, м'які модулі «Конструктор Диван-трансформер» та мат-конструктор «Танграм», які розвивають координацію, просторове мислення та моторику.

Зона індивідуальної роботи та творчості забезпечена всім необхідним для інтелектуального та емоційного розвитку: пальчикові й театральні іграшки, художні книги, енциклопедії, магнітна дошка, тренажери, планшети, графічні планшети, телевізор, методичні матеріали та зошити. Для роботи в міні-групах та індивідуального супроводу використовується інтерактивний стіл.

Зона групової роботи та зустрічей призначена для взаємодії учнів між собою, а також для проведення спільних занять, тренінгів, індивідуальних та сімейних консультацій. У цьому просторі діти навчаються працювати в команді,

висловлювати власну думку, слухати інших, що є важливою складовою соціального розвитку.

Побутово-практична зона створена для формування життєвих навичок. У ході практичної діяльності діти вчаться виконувати повсякденні дії: дбати про особисту гігієну, поводитись за столом, самостійно приймати їжу, підтримувати порядок у житловому просторі.

Робоче місце педагога організовано так, щоб забезпечити ефективний супровід кожної дитини відповідно до її потреб.

На базі ліцею також функціонує кабінет соціально-психологічної служби, поєднаний із простором для соціально-емоційного розвантаження «Дружній простір» (Фото 2,3).

Приміщення тепле, комфортне, безпечне та сучасно обладнане. До оснащення входять: телевізор, ноутбук, принтер, акустична система JBL PartyBox 110, трансформери-пуфи, м'які крісла, ігрові столи, шафи, настільні ігри (Uno, Доббль, "Сініно", Крокодил, "Тоодли", "Хто я?", Джанга, Супер фермер, Риболови, Joy Vand, "Грошовий потік" тощо), розвивальні набори (дерев'яні доміно, конструктори, автотреки, ігри з шуроповертом),

спортивне приладдя (м'ячі, обручі, гімнастичні палиці, туристичні килимки, ігровий парашут), а також арт-матеріали для творчих занять. Таке оснащення дозволяє проводити інтерактивні заняття з елементами арт-терапії, адаптовані до потреб дітей з ООП, для емоційної саморегуляції, рухливих ігор та творчої діяльності.

У ліцеї створені комфортні умови для безпечного та зручного перебування дітей з ООП:

– у закладі створено умови для часткового безперешкодного доступу до приміщень. Зокрема, обладнано зручний пологий пандус при вході до будівлі, що

забезпечує можливість комфортного пересування дітей із порушеннями опорно-рухового апарату та сприяє формуванню доступного освітнього середовища для всіх учасників навчального процесу;

- систематично проводяться капітальні й поточні ремонти класних кімнат для підтримання належного технічного стану;

Фото 4. Дошка Брайля з назвою закладу

- у закладі розміщено інформаційні стенди, зокрема дошку Брайля з назвою закладу та кнопкою виклику персоналу для орієнтування осіб з порушеннями зору (Фото 4,5);

- усі основні приміщення мають природне освітлення, ергономічне розташування меблів, правильно підібрані кольори інтер'єру, що відповідають санітарним та гігієнічним нормам;

- дотримується температурний режим;

- функціонує їдальня, здійснюється регулярне вологе прибирання та системне провітрювання приміщень.

Навчальна споруда й прилегла територія систематично утримуються в належному технічному та санітарному стані, що створює безпечне і комфортне середовище для кожної дитини.

Фото 5. Дошка Брайля з кнопкою виклику персоналу

1.2. Організація та підтримка освітнього середовища в закладі освіти

В умовах дистанційного навчання та воєнного стану Андріївський ліцей №1 доклав значних зусиль для забезпечення безперервного та якісного освітнього процесу для дітей з особливими освітніми потребами (ООП). Особливо зростає роль асистента вчителя. Підтримка дітей з особливими освітніми потребами потребує особливої уваги, тож асистенти вчителів працювали у змішаному форматі: за домовленістю з батьками вони надавали підтримку дитині під час занять як дистанційно, так і безпосередньо вдома, допомагаючи краще засвоїти матеріал і організувати навчальний процес. Така форма організації освітнього процесу сприяла кращій адаптації дитини до умов дистанційного навчання, забезпечувала індивідуальний підхід і водночас полегшувала роботу педагогам.

Для ефективної взаємодії між учасниками освітнього процесу (вчителями, асистентами, батьками) були створені спільні онлайн-групи у Viber. Це дозволяло оперативно обмінюватися інформацією, надсилати навчальні матеріали, надавати рекомендації, відповідати на запитання, а головне — підтримувати безперервний індивідуалізований освітній маршрут кожної дитини.

Завдяки підтримці Донецької селищної ради всі учні, зокрема й діти з ООП, були забезпечені ноутбуками та гаджетами, що дало можливість повноцінно долучатися до занять, брати участь у груповій та індивідуальній роботі, спілкуватися з учителями й асистентами, отримуючи якісну освіту навіть в умовах воєнного стану.

Розклад онлайн-уроків формувався з урахуванням вікових особливостей і динаміки працездатності дітей, оптимального психологічного навантаження та вимог санітарно-гігієнічних норм. Педагогічні працівники постійно проводили моніторинг навчальних результатів, вчасно вносили корективи до індивідуальних освітніх траєкторій, тісно співпрацюючи з фахівцями ІРЦ та батьками. Такий підхід сприяв створенню безпечного, доступного та результативного освітнього середовища для кожної дитини з ООП.

Асистенти вчителів не лише допомагали дітям краще засвоїти навчальний матеріал, а й виступали своєрідним «містком» між педагогами, дитиною та родиною. Педагоги у свою чергу адаптували навчальні завдання відповідно до

індивідуальних освітніх потреб кожного учня. Спільна робота асистента та вчителя забезпечувала не лише академічний прогрес, а й психоемоційний комфорт дитини в умовах інклюзивного навчання.

Особливу увагу команда супроводу приділяла візуальній підтримці. Завдяки впровадженню візуального розкладу — послідовного відображення уроків та занять на день — дитина краще орієнтувалася у часі, відчувала емоційний спокій, передбачала події та мала чітке розуміння, коли закінчиться навчальний день.

Під час дистанційного навчання для дітей з ООП були адаптовані візуалізовані правила поведінки, які допомагали їм краще орієнтуватися в освітньому процесі. Наприклад, на екрані демонструвалися картки з перекресленим зображенням — це сигналізувало, що під час онлайн-уроку не можна відволікатися, залишати місце за комп'ютером або переходити до інших занять. У період перерви показувалися відкриті зображення, які дозволяли вільно рухатися, відпочивати чи змінити діяльність. Такі «візуальні підказки» стали для дитини зрозумілими та звичними орієнтирами, що полегшували дотримання режиму дня і правил онлайн-поведінки.

Допоміжним інструментом також став розклад дзвінків та електронний годинник. Учні з ООП навчилися орієнтуватися в часі, самостійно визначати початок і завершення уроку, що сприяло формуванню навичок самоорганізації.

Для подолання емоційних вибухів і некерованої поведінки була впроваджена система заохочень у вигляді збирання пазла. Наприклад, учень отримував одну частинку малюнка за спокійну поведінку на уроці або старанне виконання завдання. Повністю зібраний малюнок — це винагорода й мотивація на подальше навчання.

Застосування таких інновацій дозволило сформувати у дітей з ООП базові навчальні компетенції:

- самостійно добирати й використовувати необхідне обладнання;
- включатися в роботу після інструкції вчителя;
- дотримуватись загальних вимог до оформлення робіт;
- розрізняти основні елементи підручника;

- дотримуватись постави під час письма й читання;
- виконувати завдання за зразком або аналогією.

Таким чином, комплексний підхід, що поєднує дистанційні технології, адаптацію навчальних матеріалів, роботу команди супроводу та візуальні методи, дозволяє знижувати рівень тривожності дітей з ООП і водночас формувати їхню здатність до адаптації в новому освітньому середовищі.

Ми впевнені, що така модель роботи — це не лише вимушена відповідь на виклики сьогодення, а й ефективний напрям розвитку інклюзивної освіти, який варто поглиблювати й удосконалювати в майбутньому.

1.3. Забезпечення дітей з особливими освітніми потребами засобами корекції та приклади використання в закладі освіти

У відповідності до висновків інклюзивно-ресурсного центру в Андріївському ліцеї №1 створено [команди психолого-педагогічного супроводу](#) [4], діяльність яких регламентується розробленим та затвердженим Положенням. Кожна команда супроводу працює над створенням і впровадженням індивідуальних програм розвитку (ІПР) для дітей з особливими освітніми потребами. Програми укладаються з урахуванням згоди батьків, а також затверджуються керівником закладу.

Метою ІПР є створення умов для гармонійного розвитку дитини: адаптація освітнього середовища, надання необхідної допомоги та ресурсів, запровадження форм підтримки, які відповідають індивідуальним можливостям учня. Програми складені з урахуванням освітніх вимог, потенціалу дитини та адаптованих методів навчання. Вони мають щорічний термін дії, двічі на рік переглядаються та коригуються відповідно до змін у розвитку дитини. Особлива увага приділяється оцінці динаміки досягнень: результати фіксуються відповідно до індивідуальних критеріїв оцінювання, спрямованих на мотивацію та стимулювання учня.

На основі рекомендацій ІРЦ організовано [корекційно-розвиткову роботу](#) [5]. Учениця 2-А класу отримує 4 години таких занять на тиждень (2 години – корекція мовлення, 1 година – ритміка, 1 година – корекція розвитку). Для учениці 4-Б класу передбачено 7 годин щотижневих занять (3 години – розвиток мовлення, 3 – соціально-побутове орієнтування, по 0,5 години – ритміка та лікувальна фізкультура). Інша учениця 5-Б класу має 6 годин на тиждень (1 година – загальна корекція розвитку, 2 – мовленнєва корекція, 2 – соціально-побутове орієнтування, 1 година – лікувальна фізкультура).

Заняття проводяться педагогами ліцею у змішаному форматі: як очно, так і онлайн із застосуванням спеціальних методик та адаптованого календарно-тематичного планування. Корекційні послуги надаються в безпечних умовах. За потреби заняття відбуваються в ресурсній кімнаті, «Дружньому просторі» або в кабінеті практичного психолога.

Команди супроводу ведуть цілеспрямовану роботу з відстеження розвитку дитини. Асистенти вчителів фіксують спостереження у щоденниках, складають звіти про емоційні та психологічні зміни. Така система дозволяє своєчасно реагувати на освітні потреби дитини, не втрачати комунікативні, пізнавальні та життєві навички.

Психологічна підтримка є невід’ємною складовою інклюзивної освіти в ліцеї. Вона охоплює як учнів, так і їхніх батьків. Проводяться психологічні хвилини, практикуються нові та знайомі традиції, створюються соціальні історії. Спеціалісти працюють над стабілізацією емоційного стану дітей та формуванням позитивного ставлення до навчання.

У співпраці з Харківською обласною молодіжною громадською організацією “Освічена Ініціатива” та Швейцарським фондом Terre des hommes проводяться офлайн-заходи для дітей з ООП. Це психологічні тренінги, міні-вистави, квести, арт- і пісочна терапія (Фото 6). Для батьків організуються навчальні тренінги. Навіть у складних умовах воєнного часу команда фахівців забезпечує максимальну підтримку кожній дитині, створюючи середовище довіри, турботи й розвитку.

Корекційно-розвиткову роботу з розвитку мовлення з учнями з особливими освітніми потребами проводить асистент вчителя за освітою логопед Мовчан Анна Віталіївна. Заняття проводяться індивідуально з кожним учнем, тривалість 20–25 хвилин. Робота спрямована на розвиток мовлення у дітей з інтелектуальними порушеннями та затримкою психомовленнєвого розвитку.

Педагог використовує низку ефективних методик та інструментів, зокрема:

1. Методи роботи:

- артикуляційна гімнастика (з використанням дзеркала);
- пальчикова гімнастика (розвиток моторики й мовлення);
- дихальні вправи (свічка, «задуй мильну бульбашку»);
- метод фонематичної ритміки;

- метод глобального читання;
- мовленнєві логопедичні ігри;
- вправи на розвиток фонематичного слуху та слухової уваги;
- використання візуальних опор та піктограм;
- методики Л.С. Волкової, О.Є. Ткаченко.

2. Дидактичні ігри та матеріали:

- ляльковий театр (тематичні постановки, діалоги);
- гра «Хто я?» — для розвитку зв'язного мовлення;
- гра «Доббль» — для розвитку уваги та швидкого реагування;
- гра UNO — на розвиток мовленнєвої активності та логіки;
- гра «Лото – предмети, дії, ознаки»;
- ігрові фішки та карточки на звуковий аналіз слів;
- дидактичні картки з сюжетними малюнками;
- тематичні картинки для опису та складання розповідей.

Також активно використовуються мультимедійні презентації, логопедичні відеоматеріали та інтерактивні вправи на ноутбучі або планшетах.

За спостереженням педагога, ляльковий театр та заняття на [інтерактивному столі](#) [6] в ресурсній кімнаті викликають у дітей особливий інтерес (Фото 7). Саме ці форми діяльності найбільше стимулюють мовленнєву активність, розвивають фантазію,

уміння вести діалог і емоційно виражати думки.

Завдяки поєднанню класичних та сучасних методів, заняття логопеда проходять динамічно, результативно, сприяючи не лише на формування мовленнєвих навичок, а й загальному психоемоційному розвитку учнів.

Заняття із соціально-побутового орієнтування проводить досвідчений педагог — Роленко Валентина Борисівна. Її робота з дітьми з особливими освітніми потребами спрямована на формування практичних життєвих навичок, розвиток самостійності, впевненості у щоденному побуті та соціальному

середовищі. Заняття проводяться індивідуально, залежно від освітніх потреб дітей. Вони включають роботу з такими темами, як:

- догляд за собою;
- правила безпеки вдома і на вулиці;
- орієнтування у просторі та часі;
- правила етикету й комунікації;
- використання побутових приладів;
- приготування простих страв;
- формування культури харчування та гігієни.

Улюблені методи та підходи Валентини Борисівни:

- ігрові ситуації (метод сюжетно-рольових ігор) – моделювання життєвих ситуацій: «Я в магазині», «Запрошую гостей», «Як діяти, якщо...»;

- метод проєктів – створення міні проєктів разом з учнями: «Мій розпорядок дня», «Що в моєму рюкзаку?», «Моя улюблена страва».

- практичне навчання – активне залучення дітей до реальних побутових дій: [сервірування столу](#) [7], складання одягу, догляд за кімнатними рослинами

(Фото 8);

- використання наочності – картки, фотоінструкції, відеоматеріали, піктограми, які полегшують засвоєння послідовності дій;

- метод «малих кроків» – поетапне навчання з частим закріпленням дій, що дає змогу кожній дитині відчути успіх;

- включення в реальні побутові ситуації – наприклад, догляд за навчальним простором та вдома, участь у святкових заходах.

Педагог створює позитивну, дружню та мотивуючу атмосферу на заняттях, де кожна дитина має змогу поступово розвивати впевненість у собі та здобувати навички, необхідні для комфортного життя в соціумі. Валентина Борисівна переконана: "Кожна дитина може бути самостійною – варто тільки дати їй шанс вчитися крок за кроком".

У кожному русі – сила. У кожному русі – розвиток. У кожному русі – життя. Саме так бачать свою місію вчителі Обух Алла Володимирівна (2-А клас), Кришня Олена Миколаївна (4-Б клас) та Мозгова Ірина Іванівна (5-Б клас) — педагоги, які ведуть заняття з лікувальної фізкультури та ритміки, а також щодня створюють для дітей з ООП простір руху, радості та особистого зростання.

Заняття з ритміки та лікувальної фізкультури проводяться у формі цікавих сценаріїв, де дитина — головний герой:

- «Подорож у джунглі» – разом із педагогом діти «перестрибують через струмок» (обручі), «піднімаються по ліанах» (мотузковий набір), «втікають від тигра» (біг між перешкодами). Кожна вправа – логічна частина історії.

- «Мандрівка з ведмедиком» – діти виконують серії вправ із гімнастичними палицями під спокійну музику, повторюючи за ведмедиком рухи «потягнись – посміхнись – присядь – обійми».

- «Танцює тіло – усміхається серце» – ритмічні вправи під музику з елементами танцю, жонглювання м'ячем, ігри з обручами (Фото 9).

Улюблені методи педагогів:

- Сенсомоторні ігри – завдяки гімнастичним матам, «Танграму», обручам, педагоги формують у дітей уявлення про форму, простір, габарити власного тіла.

- Метод дихально-ритмічного розслаблення – діти вчаться правильно дихати, розслаблятися, знімати напругу через вправи «свічка», «надуй повітряну кульку», «дихаємо з кошеним».

- Психогімнастика – діти вчаться розпізнавати та виражати емоції через міміку, рух, пози (наприклад, «стань, як злий лев» або «покажи, як радіє зайчик»).

- Метод рухливих пісень – улюблене заняття для учнів: пісенька, рух, сюжет – і дитина занурюється в ритм з усмішкою.

- Рухові казки – рух у форматі казки: де треба врятувати пташеня, пройти лабіринт, відгадати загадку в рухах (Фото 10).

Коли умови не дозволяють проводити заняття в ліцеї, педагоги адаптують програму для проведення занять онлайн. Що вони роблять?

1. Записують короткі відеоуроки з демонстрацією вправ, які можуть бути виконані вдома.
2. Створюють інтерактивні завдання у вигляді челенджів, наприклад, «Станційою весняний дощ» або «Зроби 5 зірочок разом з мамою».
3. Залучають батьків як партнерів у грі, перетворюючи родину на фізкультурну команду.

Коли з'являється можливість, діти знову приходять у ліцей, де для них відкритий ресурсний простір з безпечним обладнанням:

- Ходуля на мотузках – діти тренують рівновагу, працюють над впевненістю в кожному кроці.
 - Спортивний куточок із сосни – діти лазять, балансують, долають «трасу перешкод» (Фото 11).
 - М'ячі, обручі, гімнастичні палиці – використовуються для «станцій здоров'я», «естафет руху», ігор на точність і спритність.
- «Танграм» – не лише тренує мислення, а й залучається в ігрові маршрути: зібрав фігуру – переходиш далі.
 - Ігрові етапи-завдання – «побудуй хатку з матів», «пройди слідами на підлозі», «розтягни веселку з стрічок».

Отже, корекційно-розвиткові заняття з ритміки та лікувальної фізкультури – це значно більше, ніж просто фізичні вправи. Це цілісна система підтримки, яка сприяє розвитку м'язового тону, координації, уваги, мовлення й емоційної сфери дитини. Це простір, де кожна вправа наповнена сенсом, кожен рух має мету, а кожне заняття дарує радість. Діти приходять сюди із задоволенням, бо знають: їх тут розуміють, підтримують і надихають. Адже наші педагоги створюють не просто урок — вони відкривають дітям шлях до самовираження, впевненості й гармонійного розвитку.

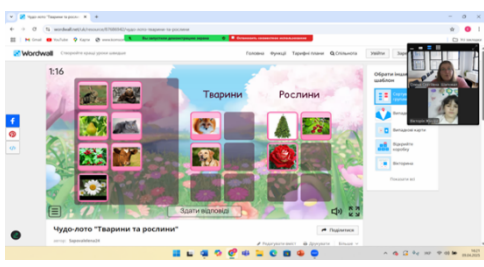
Психологічна підтримка — це не просто слова, це теплі зустрічі, безпечний простір і щире бажання допомогти кожній дитині знайти себе. Саме такою є робота практичного психолога Шаповал Олени Сергіївни, яка проводить корекційно-розвиткові заняття з дітьми з особливими освітніми потребами. Її робота — це чарівна подорож у світ емоцій, де кожна дитина — головний герой.

Олена Сергіївна вірить, що розвиток починається з довіри. Тому її заняття завжди наповнені турботою, м'якістю й увагою до дрібниць. Наприклад, [арт-терапія](#) [8], яка допомагає дітям «говорити» кольорами, формами, образами. Тут пензлик перетворюється на інструмент зцілення, а аркуш — на особистий простір, де дитина може безпечно виразити свої почуття.

Пісочна терапія — ще одна магічна методика, яку діти просто обожають. За словами Олени Сергіївни, саме в пісочниці народжуються історії, у яких можна відпустити страх, прожити образу, знайти себе. Маленькі руки будують замки, долають уявні перешкоди — і таким чином перетворюють внутрішній хаос на гармонію (Фото 12).

Заняття проводяться індивідуально або в маленьких групах — як онлайн, так і офлайн у ресурсній кімнаті або в «Дружньому просторі». Під час дистанційного формату Олена Сергіївна використовує інтерактивні вправи, онлайн-дошки, спільне малювання, візуальні техніки, а також завдання, які батьки можуть виконати разом із дитиною

вдома (Фото 13).

У ліцеї, коли це дозволяє безпекова ситуація, вона активно використовує спеціальні матеріали: кольорові олівці, фарби, м'який пісок, фігурки для пісочної терапії, сенсорні м'ячики, пазли для розвитку емоційного інтелекту. Кожна деталь у її заняттях — це не просто інструмент, а місточок до дитячого серця.

Олена Сергіївна — той фахівець, якому довіряють діти й батьки. Вона вміє слухати навіть тоді, коли дитина мовчить. В її руках психологічна допомога стає не просто процесом, а справжнім мистецтвом турботи, підтримки й натхнення.

1.4. Наповненість та підтримка вебсайту закладу освіти

Ознайомитися з особливостями та прикладами роботи можна в розділі «Організація роботи з дітьми, які мають особливі освітні потреби» на офіційному [вебсайті](#) [9] Андріївського ліцею №1. Він наповнений змістовними, систематизованими й актуальними матеріалами, що повною мірою відображають організацію інклюзивного навчання в закладі.

У цьому розділі можна ознайомитися з нормативно-правовою базою, що регламентує впровадження інклюзивного підходу в закладах загальної середньої освіти. Представлені умови та ресурси, створені в ліцеї для забезпечення якісного навчання дітей з ООП, включаючи матеріально-технічне оснащення, спеціально обладнані приміщення, ресурсну кімнату та «Дружній простір».

Окремо висвітлено роботу фахової команди психолого-педагогічного супроводу, а також напрями корекційно-розвиткової роботи, що проводиться з урахуванням індивідуальних потреб кожної дитини.

У розділі наявні поради для батьків щодо адаптації, підтримки та взаємодії з дитиною з ООП, що сприяє формуванню єдиного освітнього простору «заклад – родина – громада».

Важливу увагу приділено безперервному професійному розвитку педагогічних працівників, зокрема участі у тренінгах, курсах підвищення кваліфікації, семінарах та вебінарах з інклюзивної освіти.

Окремим блоком представлено успіхи дітей з ООП у навчальній, соціальній, творчій та спортивній діяльності, що свідчить про ефективність створених умов та результативність інклюзивної моделі навчання.

[«Корисна скарбничка»](#) [16] містить дидактичні та методичні матеріали, посилання на фахові ресурси, що допомагають вчителям ефективно організовувати освітній процес із дітьми з ООП.

Розділ також містить інформацію про участь закладу в інклюзивних проєктах, співпрацю з партнерськими організаціями, зокрема ІРЦ, благодійними фондами, освітніми платформами, що посилює міжвідомчу взаємодію та дозволяє реалізовувати комплексний підхід до інклюзивного навчання.

Висвітлено проведені заходи, спрямовані на розвиток толерантного середовища, залучення всіх учнів до спільних активностей, формування інклюзивної культури в шкільній спільноті.

Таким чином, вебсайт Андріївського ліцею №1 є не лише джерелом інформації, а й потужним ресурсом для батьків, педагогів та громадськості. Його структура, зміст та регулярне оновлення забезпечують прозорість, доступність, відкритість та ефективну комунікацію в питаннях інклюзивної освіти.

1.5. Взаємодія та командна робота між учасниками освітнього процесу

Коли вчителі, асистенти та батьки діють як єдина команда — народжується справжнє диво. Це не просто співпраця, це спільна місія, де кожен учасник вносить часточку тепла, знань, терпіння і віри у майбутнє. Саме завдяки такій командній роботі учні з особливими освітніми потребами досягають результатів, які вражають і надихають. Вони не лише навчаються, а й активно проявляють себе у творчості, дослідженнях, громадських ініціативах.

Фото 14. Участь в конкурсі "Весняний настрій"

Фото 15. Змагання "Брейн Ринг-2025"

Фото 16 Творчий конкурс "Осінній дивограй"

Здобуті нагороди та подяки [10] — не просто символи успіху, а свідчення внутрішньої сили, наполегливості й розкриття особистісного потенціалу. Наші діти стали учасниками й переможцями багатьох конкурсів, зокрема: Всеукраїнського конкурсу «Новорічна композиція», територіального конкурсу «Самоврядування очима дітей», шкільного творчого змагання «Осінній дивограй», конкурсу дитячого малюнка «Охорона праці очима дітей-2025», філософсько-історико-краєзнавчої конференції «Пізнай себе, свій рід, свій нарід», експедиції «Моя Батьківщина – Україна», міжнародного конкурсу «Голос душі», конкурсу «Весняний настрій» від видавництва «Країна Мрій», інтернет-олімпіади «НаУрок», інтелектуального змагання «Брейн Ринг-2025», міжнародного освітнього проекту «Олімпіс 2025 – весняна сесія», конкурсів «Лайфаки з української мови» та «Таємниця генія Шевченка» (Фото 14,15,16).

Декілька років поспіль проводилася відповідна виховна робота з учнями закладу щодо толерантного ставлення до дітей з ООП. Традиційним став конкурс учнівських проєктів: «Наша родина», «Мої друзі», «Добро», «Радість», «Щастя». Організовувалися флешмоби, акції в підтримку дітей з особливими освітніми потребами.

Участь у цих заходах допомогла дітям з ООП не лише розкрити свої таланти, а й повірити в себе, навчитися взаємодіяти в колективі, долати страх

сцени та невпевненість. Це був великий крок у напрямку розвитку творчого мислення, ініціативності, комунікативних навичок і соціалізації. Завдяки публічному визнанню їхніх досягнень зростає самооцінка, з'явилася мотивація до навчання й бажання рухатися вперед. Успіхи стали доказом того, що інклюзія — не просто слово, а реальність, яку ми створюємо разом.

Фото 17 Національний тиждень безбар'єрності

Наш ліцей активно формує інклюзивне середовище, де кожна дитина відчуває себе цінною, потрібною і захищеною. Виховна робота спрямована на підтримку гідності кожного учня, формування толерантного ставлення до різних можливостей, розвиток емпатії та взаємоповаги. У межах цієї стратегії ми долучаємося до [багатьох ініціатив](#) [11]: Міжнародного дня толерантності, Міжнародного дня людей з інвалідністю, Всесвітнього дня людей із синдромом Дауна, дня інформування про аутизм, Всеукраїнського уроку інклюзивності «Різні разом. Тут і зараз!», Національного тижня безбар'єрності (Фото 17).

Одним із найяскравіших і найзворушливіших моментів у житті ліцею став надзвичайно теплий і важливий захід до Дня психологічної служби для дітей з особливими освітніми потребами.

Захід провели практичний психолог Шаповал Олена Сергіївна та соціальний педагог Роленко Валентина Борисівна. Їхня чуйність, професіоналізм і креативність створили атмосферу повної емоційної безпеки та довіри.

Тема зустрічі «Країна емоцій» відкрила дітям чарівний світ власних почуттів. У доброзичливій, підтримуючій обстановці учасники навчалися розпізнавати свої емоції, називати їх, виражати екологічно та щиро, а також підтримувати одне одного в моменти радості чи хвилювання. Захід був насичений пізнавальними іграми, знайомством з емоційними картками, захопливою психологічною казкою про

Червону Шапочку, яка навчала емпатії, та творчим завданням «Дерево емоцій», під час якого кожна дитина символічно показала свій внутрішній стан. Завершила подорож «Країною емоцій» чарівна релаксація на хмаринці, що допомогла дітям відчувати спокій і гармонію (Фото 18).

Кожен учасник отримав подарунок, сертифікат «Дослідника емоцій» і найголовніше — частинку тепла, підтримки й прийняття, що є надважливими для розвитку впевненості, самоповаги та внутрішньої рівноваги.

Таким чином, перемоги учнів з ООП — це результат злагодженої роботи всієї шкільної спільноти. Це історії про силу маленьких кроків, підтримку вчасного слова, віру в дитину і безумовну любов. І найцінніше — це щасливі очі дітей, які відкривають для себе світ, де вони потрібні, важливі й успішні.

Психологом ліцею була проведена вхідна та повторна діагностика щодо виявлення рівня розвитку соціальної толерантності дітей. Результати дослідження засвідчили позитивну динаміку зростання цього рівня. Критерії соціальної толерантності включали такі показники, як терпимість до поведінки, думок і почуттів інших людей, здатність вислуховувати співрозмовника, дотримання норм поваги до прав і свобод оточуючих. Ці якості є основою формування здорового емоційного клімату у шкільному середовищі, що, своєю чергою, сприяє ефективному навчанню, розвитку і гармонійній соціалізації кожної дитини.

Командою психолого-педагогічного супроводу Андріївського ліцею №1 було створено серію корисних відеопорад для батьків, які виховують дітей з особливими освітніми потребами. Матеріали охоплюють найактуальніші теми: [«Як підтримати дитину з ООП: поради для батьків»](#) [12], [«Самостійність дитини з ООП: як підтримати розвиток навичок?»](#) [13], [«Як допомогти дитині з ООП знайти друзів»](#) [14] та [«Поради з розвитку мовлення для батьків дітей з особливими освітніми проблемами»](#) [15]. Ці відео стали практичним інструментом підтримки родин, допомагають будувати партнерські стосунки між школою і батьками, формувати сприятливе середовище для розвитку, соціалізації та навчання дитини.

ВИСНОВКИ

Досвід впровадження інклюзивного навчання в Андріївському ліцеї №1 засвідчує цілеспрямовану, системну та послідовну роботу закладу освіти щодо створення доступного, безпечного та сприятливого середовища для дітей з особливими освітніми потребами. За кілька років наполегливої діяльності педагогічного колективу сформована ефективна модель інклюзії, що поєднує сучасні педагогічні підходи, корекційно-розвиткову підтримку, психолого-педагогічний супровід та активну взаємодію всіх учасників освітнього процесу.

Матеріально-технічна база ліцею постійно оновлюється: створено ресурсну кімнату, кабінет соціально-психологічної служби, «Дружній простір», адаптовано навчальне середовище для потреб дітей з порушеннями зору та опорно-рухового апарату. Освітній процес організовується з урахуванням індивідуальних потреб кожного учня: впроваджуються індивідуальні програми розвитку, залучаються асистенти вчителів, фахівці ІРЦ, логопеди, психологи, соціальні педагоги.

Корекційно-розвиткова робота охоплює ключові напрями: мовленнєвий розвиток, ритміка, соціально-побутове орієнтування, лікувальна фізкультура. Педагоги застосовують різноманітні методики та форми роботи: сенсомоторні ігри, арт- і пісочну терапію, рухливі заняття, інтерактивні вправи, сюжетно-рольові ігри, індивідуальні консультації та підтримку в онлайн-форматі. Особливий акцент зроблено на розвитку самостійності, емоційної стабільності та соціальних навичок.

Інформаційна відкритість забезпечується через постійне оновлення розділу інклюзивної освіти на сайті закладу, що підсилює комунікацію з батьками, громадськістю та партнерами. Успішна участь дітей з ООП у конкурсах, проектах, творчих заходах демонструє ефективність інклюзивного середовища та значний особистісний прогрес кожної дитини.

У рамках стратегічного розвитку інклюзивного середовища в Андріївському ліцеї №1 планується реалізація важливих інфраструктурних змін. Зокрема, передбачено відкриття кабінету логопеда, що стане ще одним кроком до посилення індивідуальної підтримки дітей з особливими освітніми потребами.

Кабінет буде оснащено сучасними корекційними засобами та дидактичним обладнанням, зокрема: балакучим логопедичним дзеркалом, постановочними зондами з боксом для стерилізації, шнурівками, набіром дидактичних матеріалів, планшетом, навчальними кубиками, арифметичними цифрами тощо. Це дозволить реалізовувати більш ефективну логопедичну підтримку, забезпечити індивідуалізований підхід та значно розширити можливості мовленнєвого розвитку дітей з порушеннями мовлення. Будівництво сучасного укриття, яке буде повністю адаптоване для потреб дітей з особливими освітніми потребами — з урахуванням вимог доступності, безпечного пересування та комфортного перебування. Також у закладі заплановано облаштування санітарних кімнат з урахуванням потреб осіб з інвалідністю, що значно покращить умови перебування учнів у ліцеї. Крім того, одним із пріоритетів є створення зручного доступу до другого поверху, що дасть змогу учням з порушеннями опорно-рухового апарату повноцінно брати участь в освітньому процесі на рівні з іншими дітьми.

Зазначені кроки свідчать про послідовну та результативну політику ліцею в напрямі створення безбар'єрного, підтримувального й сучасного освітнього простору, де кожна дитина має можливість на повноцінне навчання, розвиток і соціалізацію.

Отже, інклюзія в Андріївському ліцеї №1 — це не лише освітня політика, а щоденна практика підтримки, довіри та віри в потенціал кожної дитини. Це простір, де різні можливості не стають бар'єром, а навпаки — стимулом для зростання, партнерства й спільного успіху.

Матеріали упорядкувала заступник директора з навчально-виховної роботи

Марина ДМИТРОВА

На основі досвіду роботи:

- соціального педагога Валентини РОЛЕНКО;
- практичного психолога Олени ШАПОВАЛІ;
- асистента вчителя Анни МОВЧАН;
- асистента вчителя Зої ШЕВЧЕНКО;
- асистента вчителя Катерини САЄНКО;

- вчителя початкових класів Алли ОБУХ;
- вчителя початкових класів Олени КРИШНІ;
- вчителя історії Каміли СІНЯГОВСЬКОЇ;
- вчителя української мови та літератури Олени ЗІБОРОВОЇ;
- вчителя фізичної культури Ірини МОЗГОВОЇ;
- вчителя трудового навчання Марини КАМИШАН;
- вчителя англійської мови Людмили АЛЕКІНОЇ;
- вчителя англійської мови Наталії УСТИЧЕНКО;
- вчителя математики Людмили МАРТИНОВОЇ;
- вчителя фізичної культури Аліни ПАЩЕНКО;
- вчителя біології Людмили ШЕЛЕСТ.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Навчання дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному середовищі: навчально-методичний посібник / А.А.Колупаєва, О.М.Таранченко. – Харків:Вид-во «Ранок», 2019. – 304с.
2. Нормативно-правова база з питань інклюзивної освіти – Режим доступу: <http://asch1.donets-osvita.gov.ua/putivnyk-normatyvamy/>
3. Матеріально-технічна база та змістове наповнення освітнього середовища закладу освіти – Режим доступу: <http://asch1.donets-osvita.gov.ua/umovy-ta-resursy/>
4. Робота команди психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами – Режим доступу: <http://asch1.donets-osvita.gov.ua/komanda-psyhologo-pedagogichnogo-suprovodu/>
5. Корекційно-розвиткова робота – Режим доступу: <http://asch1.donets-osvita.gov.ua/korekczino-rozvytkova-pidtrymka/>
6. Фрагмент корекційно-розвиткового заняття з розвитку мовлення «Моя сім'я» – Режим доступу: <https://youtu.be/ySCBPoOsFbQ?si=YMJ5sYMJGOeCZC4m>
7. Фрагмент корекційно-розвиткового заняття з соціально-побутового орієнтування “Сервірування столу” – Режим доступу: <https://youtu.be/EPrCJk1A-8?si=hSGiupKUZbM-Yqju>
8. Фрагмент корекційно-розвиткового заняття з корекції розвитку «Довільна регуляція комунікативної поведінки. Здатність до внутрішнього плану комнікативних дій» – Режим доступу: https://youtu.be/xNuP7AfikiM?si=-_yYVaoSXAHuODOG
9. Наповненість та підтримка вебсайту закладу освіти – Режим доступу: <http://asch1.donets-osvita.gov.ua/organizacziya-roboty-z-uchnyam-z-oop/>
10. Історії успіху – Режим доступу: <http://asch1.donets-osvita.gov.ua/istoriyi-uspihu/>
11. Інклюзія в дії – Режим доступу: <http://asch1.donets-osvita.gov.ua/inklyuziya-v-diyi/>
12. Як підтримати дитину з ООП: поради для батьків від практичного психолога – Режим доступу: <https://youtu.be/TDt3ax9van4?si=ZfNwFEZbpuZecoyU>
13. Самостійність дитини з ООП: як підтримати розвиток навичок? Поради батькам від соціального педагога – Режим доступу: <https://youtu.be/NKdVtLMNgW0?si=dfsS3NEQ4Kayaa4S>
14. Поради для батьків учнів з ООП "Як допомогти дитині з ООП знайти друзів" – Режим доступу: <https://youtu.be/RDJy7yxgVNY?si=QWpH3ATKHytUwnu4>

15. Поради логопеда з розвитку мовлення для батьків дітей з особливими освітніми проблемами – Режим доступу: <https://youtu.be/4JgdCpaaLMk?si=I6UDhYYrUtCTwTou>
16. Дидактичні матеріал до уроків – Режим доступу: https://drive.google.com/drive/folders/1oWZKz-IIxy790-5_vkVxAyWq0WXnQMQp?usp=sharing